

SLOVENSKÁ KOMORA ARCHITEKTOV K SÚČASNEJ KRÍZOVEJ SITUÁCII DLHODOBÉHO EXTRÉMNEHO SUCHA

Aktuálne extrémne suchá s negatívnou prognózou sa v porovnateľnom rozsahu v európskych hydrometeorologických pozorovaniach a záznamoch nevyskytli za obdobie posledných 250 rokov. Extrémny charakter a následné sociálne, ekonomické a environmentálne dôsledky takéhoto opakovaného sucha nie sú spoločnosťou primerane pochopené a zohľadnené.

Slovenská komora architektov (SKA) v rámci svojich zákonných kompetencií dbá o stavebnú kultúru a harmonické utváranie územia. SKA je organizáciou, ktorá zastupuje architektov, krajinných architektov a územných plánovačov ako odborne spôsobilých profesionálov pre plánovanie využitia územia, územného rozvoja, navrhovanie a projektovanie adaptačných riešení. Preto vyzývame všetkých zodpovedných ľudí a inštitúcie, poľnohospodárov, lesníkov a vodohospodárov ku koordinovanému konaniu naprieč celou spoločnosťou a odvetvami, s cieľom aktívneho riešenia a uskutočnenia adaptačných vodozadržných opatrení v rozsahu potrebnom na riešenie tejto kritickej situácie.

Navrhujeme:

- Z začať s riešením krízovej situácie vytvorením krízových plánov na obdobia sucha na jednotlivých správnych úrovniach v súčinnosti s dotknutými orgánmi a organizáciami, najmä poľnohospodármi, lesníkmi, správcami vodných tokov a samosprávami.
- Iniciovateľ, podporiť a bezodkladne začať s realizáciou vodozadržných opatrení prioritne na lesnej a poľnohospodárskej pôde. V rámci krízového manažmentu pristúpiť k organizačným, agrotechnickým a biotechnickým opatreniam zlepšujúcim kvalitu poľnohospodárskej pôdy, zníženie erózie, odstránenie nepotrebných meliorácií.
- Na lesnej pôde, najmä na zväžniciach, lesných cestách, v stržiach a v oblastiach malých vodných tokov a prameňisk, realizovať opatrenia zamerané na zmiernenie erózných procesov a zvýšenie akumulácie vody.
- Podporu z Poľnohospodárskej platobnej agentúry na poľnohospodársku a lesnú pôdu podmieniť realizáciou pôdoochranných, protierózných a vodozadržných opatrení.
- Sfunkčniť Pôdnu službu vykonávajúcu dohľad nad ochranou vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy, ako aj dohľad nad dodržiavaním a uplatňovaním ustanovení zákona o ochrane pôdy.
- Realizovať revitalizáciu vodných tokov, mokradí.
- Zrýchliť realizáciu pozemkových úprav, ktoré sú zásadné pre rozvoj územia, s dôrazom na spoločné zariadenia – vodozadržné a ekostabilizačné prvky.
- Vykonať legislatívne kroky za účelom zastropovania maximálnej veľkosti pôdnych blokov a možnú aplikáciu agrolesníckych systémov.

V dôsledku zmeny klímy čelíme extrémnemu dlhodobému suchu na takmer celom území Slovenska. Napriek stále rovnakému celoročnému úhrnu zrážok sa mení ich charakter - zrážky s dlhotrvajúcim charakterom sú nahrádzané intenzívnymi búrkami a prívalovými dažďami, ktoré nemajú dostatok času vsiaknuť do pôdy a odtekať po zemskom povrchu. Dochádza k menšej dotácii podzemných vôd, čo sa postupne odráža na znižovaní hladiny spodnej vody, vysychaní prameňov a znižovaní vodnatosti až vysychaní riek. Tento stav však nie je výlučne dôsledkom klimatickej zmeny. Prispieva k nemu aj naše nevhodné využívanie krajiny. Veľko-

plošné hospodárenie, meliorácie, rozoranie medzí a pramenných oblastí, rušenie drobných porastov na poľnohospodárskej pôde, nevhodné agrotechnické postupy, regulácia vodných tokov, rušenie záplavových území, mokrad' a ďalšie majú rozhodujúci vplyv na degradáciu a eróziu pôdy. Takto zmenená pôda a kultúrna krajina postupne stráca schopnosť zadržiavať vodu, čo vedie k zvyšovaniu výskytu krízových javov, ako je sucho alebo prívalové povodne.

Na Slovensku sa v uplynulom období kládol dôraz najmä na mitigačné opatrenia, ktorých cieľom je zmiernenie či spomalenie klimatickej zmeny. Adaptačné opatrenia voči negatívnym účinkom zmeny klímy sú realizované najmä v zastavanom území. Adaptačným opatreniam na viac ako 90% územia - lesných pozemkoch (cca 41%), poľnohospodárskej pôde (cca 49%) a vodných plochách (cca 2%), ktoré vedú ku skutočnému znižovaniu zraniteľnosti územia voči dopadom klimatických zmien a ktoré majú na našom území tradície, nebola venovaná zodpovedajúca pozornosť. Podľa názoru architektov a krajinných architektov, členov SKA, zásadná cesta, ako územie Slovenska adaptovať na dopady klimatickej krízy, vedie práve cez adaptáciu krajiny, ako dôležitej súčasti širokého úsilia o odvrátenie hrozieb klimatickej katastrofy a straty biodiverzity.

V Bratislave 26.7.2022

Slovenská komora architektov je samosprávna stavovská právnická osoba nepodnikateľskej povahy so sídlom v Bratislave s preneseným výkonom štátnej správy. Bola zriadená zákonom Slovenskej národnej rady č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch. Svoju činnosť financuje z príspevkov svojich členov. V súčasnosti združuje viac ako 1900 architektov a krajinných architektov. Je členom Architektonickej rady Európy ACE a súčasťou siete príslušných orgánov v architektúre ENACA. Slovenská komora architektov okrem iných zákonom stanovených úloh overuje súťažné podmienky súťaží návrhov v oblasti architektúry a poskytuje vyhlasovateľom odbornú pomoc pri organizovaní verejných súťaží a ich vyhodnocovaní, stará sa o stavebnú kultúru a harmonické utváranie územia a každoročne vyhlasuje súťažnú prehliadku Cena Slovenskej komory architektov za architektúru CE ZA AR.